

POSTANOWIENIE

Dnia 12 kwietnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z powództwa H. W.
przeciwko Gimnazjum im. [...] w S.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 12 kwietnia 2017 r.,
skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego w K.
z dnia 31 grudnia 2015 r., sygn. akt III Pa [...],

I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania

**II. przyznaje adwokatowi M. G. od Skarbu Państwa - Sąd
Okręgowy w K. tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej
powódce z urzędu w postępowaniu kasacyjnym 270 zł (dwieście
siedemdziesiąt) podwyższone o stawkę podatku od towarów i
usług.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 31 grudnia 2015 r. na skutek apelacji
pozanego, Gimnazjum im. [...] w S., od wyroku Sądu Rejonowego w K. z dnia 18
sierpnia 2015 r. w sprawie z powództwa H. W. o zapłatę, zmienił zaskarżony wyrok
w całości i oddalił powództwo.

Po ostatecznym sprecyzowaniu powództwa, H. W. wniosła o zasądzenie
tytułem odszkodowania w kwocie 16.300,26 zł, stanowiącej 3-miesięczne
wynagrodzenie za pracę. Sąd Rejonowy ustalił, że powódka - nauczyciel i dyrektor

gimnazjum była trzykrotnie odwoływana przez wójta gminy S. z pełnionej funkcji. Pierwsze z zarządzeń wójt uchylił po rozmowie z Kuratorium Oświaty w K., kolejne zostało unieważnione przez Wojewodę [...]. Wyrokiem Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w [...] z dnia 14 stycznia 2015 r. stwierdzono nieważność trzeciego zarządzenia. Sąd Rejonowy wskazał, że roszczenie powódki zasługiwało na uwzględnienie. Zauważył, że odwołanie ze stanowiska na podstawie art. 38 ustawy o systemie oświaty nie stanowi wypowiedzenia warunków pracy lub płacy, ale jednocześnie jest to czynność prawna w wysokim stopniu zbliżona do wypowiedzenia zmieniającego. Tym samym w odniesieniu do roszczeń wynikających z wadliwego odwołania należy pomocniczo stosować przepisy Kodeksu pracy dotyczące rozwiązywania umów o pracę.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że na gruncie niniejszej sprawy odwołanie powódki ze stanowiska dyrektora bez wypowiedzenia miało miejsce w dniu 9 sierpnia 2013 r. Przedmiotowy pozew powódka złożyła dopiero w dniu 1 czerwca 2015 r., zatem po upływie ustawowych terminów z art. 264 k.p. Zdaniem Sądu Rejonowego w świetle okoliczności niniejszej sprawy termin ten należało, w myśl art. 265 k.p., przywrócić. Trudno bowiem przypisać powódce winę w opóźnieniu dochodzenia roszczenia odszkodowawczego. Powódka była kilkakrotnie odwoływana ze stanowiska dyrektora pozwanego, a żadne z zarządzeń, na mocy którego powódka została odwołana nie zawierało pouczenia w przedmiocie przysługującej jej drogi cywilnej do dochodzenia swoich roszczeń. Takich pouczeń nie udzielono też ustnie. Powódka zgłosiła się do Państwowej Inspekcji Pracy z zapytaniem o przysługujące jej roszczenia i w piśmie z dnia 13 kwietnia 2015 r. uzyskała informację, że termin przedawnienia dochodzonego roszczenia wynosi 3 lata, nie wspomniano natomiast o treści art. 264 k.p.

Sąd Okręgowy zauważył, że powódka wniosła pozew w dniu 1 czerwca 2015 r., a więc po kilku miesiącach od zapadłego rozstrzygnięcia przed sądem administracyjnym i przede wszystkim po prawie 2 latach od zdarzeń, z którymi łączyła dochodzone roszczenie. W piśmie z dnia 20 sierpnia 2013 r. w którym dowiedziała się, że nie pełni funkcji dyrektora zawarto pouczenie o treści „od niniejszej decyzji przysługuje Pani odwołanie się do Sądu Pracy w K. ul. W. w ustawowymi terminie”. Specyfika dotychczas wykonywanej przez powódkę pracy

na stanowisku kierowniczym i to, że jako wieloletni dyrektor musiała niekiedy podejmować decyzję w przedmiocie wypowiedzania umów, uzasadnia przekonanie, że była świadoma o jaki termin w tym wypadku chodzi, a jeżeli nie, to mogła z łatwością się o tym dowiedzieć, gdyż tego należałoby oczekiwać od osoby należycie dbającej o swoje interesy. Już sama okoliczność prowadzenia samodzielnie postępowania administracyjnego wskazuje, zdaniem Sądu Okręgowego, że powódka jest zorientowana w instytucjach prawnych i nic nie stało na przeszkodzie aby z taką samą argumentacją zgłosić roszczenia do sądu powszechnego. Przywrócenie terminu w takiej sytuacji wymagałoby więc od powódki przedstawienia bardzo szczególnych okoliczności uzasadniających jej wnioski, które nadto winny trwać nieprzerwanie od dnia, w którym upłynął termin do wniesienia odwołania, a w ocenie Sądu Okręgowego takie zdarzenia nie zaistniały.

Skargę kasacyjną oparto na naruszeniu prawa materialnego: art. 265 k.p. oraz art. 8 k.p.

Stosownie do art. 398⁴ § 2 k.p.c. w związku z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. skarżąca wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, wskazując że jest ona oczywiście uzasadniona, ponieważ Sąd odwoławczy nie spełniając swojej funkcji procesowej wydał zaskarżane orzeczenie z oczywistą obrazą prawa materialnego, to jest art. 265 k.p. oraz art. 8 k.p. poprzez ich błędną wykładnię i w konsekwencji niezastosowanie, co spowodowało oddalenie powództwa.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Brak jest podstaw uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Zarzut oczywistej zasadności skargi jest chybiony. Ujęta w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. przesłanka ma miejsce wtedy, gdy zasadność podniesionych w niej zarzutów wynika *prima facie*, bez głębszej analizy prawnej. Dotyczy to więc jedynie uchybień przepisom prawa materialnego albo procesowego, zarzucanym sądowi drugiej instancji, o charakterze elementarnym, polegających w szczególności na oparciu rozstrzygnięcia na wykładni przepisu oczywiście sprzecznej z jednolitą i

ugruntowaną jego wykładnią przyjmowaną w orzecznictwie i nauce prawa, na zastosowaniu przepisu, który już nie obowiązywał, względnie na oczywiście błędnym zastosowaniu określonego przepisu w ustalonym stanie faktycznym (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2015 r., IV CSK 263/15, LEX nr 1940571). Chodzi zatem o taką sytuację, gdy nie tylko zgłoszony zarzut jest słuszny, ale także stwierdzona nieprawidłowość jest tego rodzaju, że powoduje jaskrawą wadliwość zaskarżonego orzeczenia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, LEX nr 2057365).

Termin dochodzenia roszczeń pracowniczych, o którym mowa w art. 264 k.p. jest stosunkowo krótki. W praktyce może zdarzyć się sytuacja, że pracownik, z powodu niezależnych od niego okoliczności, nie będzie w stanie zakwestionować oświadczenia woli pracodawcy w ustawowym terminie. Problem ten został dostrzeżony przez ustawodawcę i w myśl art. 265 § 1 k.p., jeżeli pracownik nie dokonał - bez swojej winy - w terminie tej czynności, sąd pracy na jego wniosek postanowi przywrócenie uchybionego terminu. Wniosek o przywrócenie terminu wnosi się do sądu pracy w ciągu 7 dni od dnia ustania przyczyny uchybienia terminu. We wniosku należy uprawdopodobnić okoliczności uzasadniające przywrócenie terminu (art. 265 § 2 k.p.).

Uprawdopodobnienie okoliczności uzasadniających przywrócenie terminu do wniesienia powództwa do sądu pracy, nie zwalnia strony od obowiązku udowodnienia istnienia tych okoliczności w toku procesu z zastosowaniem normalnych reguł procesowych (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 października 2005 r., I PK 27/05, Prawo Pracy 2006 nr 6, s. 31). Brak winy pracownika w przekroczeniu terminu z art. 264 § 2 k.p. należy analizować w płaszczyźnie jego subiektywnej oceny stanu rzeczy, zwłaszcza z uwzględnieniem stopnia jego wykształcenia i posiadanej wiedzy prawniczej oraz doświadczenia życiowego, a także z uwzględnieniem obiektywnego miernika staranności, jakiej można wymagać od strony dbającej należycie o swoje interesy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 1994 r., I PRN 21/94, OSNAPiUS 1994 nr 5, poz. 85).

Okolicznościami, które Sąd Najwyższy uznał za wyłączające winę pracownika w uchybieniu terminu z art. 264 § 1 są: choroba pracownika (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 sierpnia 1998 r., I PKN 270/98, OSNAPiUS 1999 nr

18, poz. 576), zaburzenia psychiczne na tle nerwicowym, niestanowiące przeszkody do świadczenia pracy, ale związane z koniecznością przyjmowania leków spowalniających reakcje psychiczne nawet jeśli nie uzasadniały zwolnienia lekarskiego od świadczenia pracy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 sierpnia 2002 r., I PKN 480/01, OSNP 2004 nr 8, poz. 138), brak pouczenia w oświadczeniu pracodawcy o przysługującym prawie odwołania się do sądu pracy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 2000 r., I PKN 117/00, OSNAPiUS 2002 nr 13, poz. 304.). Ta ostatnia okoliczność nie w każdym jednak przypadku będzie uzasadniać przywrócenie terminu. W wyroku z dnia 21 lutego 2002 r. Sąd Najwyższy uznał, że wiedza i doświadczenie zawodowe pracownika w zakresie przepisów dotyczących rozwiązywania umów o pracę, a w szczególności co do sposobu i terminu odwołania się powoduje, że brak pouczenia o prawie i terminie wniesienia odwołania od wypowiedzenia umowy o pracę nie jest w ogóle okolicznością uzasadniającą przywrócenie terminu, o którym mowa w art. 264 § 1 k.p. (I PKN 903/00, LEX nr 458944.).

Sąd Okręgowy w niniejszej sprawie miał zatem podstawy do przyjęcia, iż w stosunku do skarżącej nie zachodzą okoliczności przemawiające za przywróceniem terminu, o którym mowa w art. 265 k.p. Uwzględniając poziom wykształcenia powódki oraz zajmowaną przez nią funkcję dyrektora szkoły przyjął, że ustawowe terminy dochodzenia roszczeń ze stosunku pracy powinny być jej znane. Zauważyć należy, że dyrektor szkoły w świetle art. 3¹ k.p. jest osobą dokonującą za pracodawcę czynności w sprawach z zakresu prawa pracy. Nie można zatem skutecznie twierdzić, że jako pracownik nie posiada on wiedzy, którą dysponuje wykonując zadania pracodawcy, np. zajmując się zwalnianiem pracowników.

Zarzut oczywistej zasadności skargi jest chybiony również w świetle podniesionego naruszenia art. 8 k.p. Przepis ten określa granice wykonywania praw podmiotowych przez pracownika i pracodawcę. Działanie lub zaniechanie stron stosunku pracy, mimo że jest zgodne z przysługującymi im uprawnieniami, stanowi nadużycie prawa, jeżeli jest sprzeczne z jego społeczno-gospodarczym przeznaczeniem lub zasadami współżycia społecznego (E. Maniewska, Komentarz do art. 8 k.p., [w:] K. Jaśkowski, E. Maniewska, Komentarz aktualizowany do Kodeksu pracy. LEX 2017). W tym kontekście Sąd Najwyższy słusznie zauważa, że

art. 8 k.p. nie dotyczy istnienia prawa, ale określa granice wykonywania praw podmiotowych istniejących i przysługujących (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2015 r., I PK 163/14, OSNP 2016 nr 9, poz. 116). Nie zmienia i nie modyfikuje praw, jakie wynikają z przepisów (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 2013 r., II PK 91/13, LEX nr 1448329).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt rozpoznawanej sprawy zauważyć należy, że klauzule zasad współżycia społecznego i społeczno-gospodarczego przeznaczenia prawa nie mogą być zatem samodzielną podstawą dochodzonego roszczenia. Wyznaczają one granicę wykonywania prawa, a nie jego podstawę. Sąd Okręgowy przyjmując brak zaistnienia okoliczności przemawiających za przywróceniem skarżącej terminu dochodzenia roszczeń, nie był zobowiązany do zbadania, czy takie rozstrzygnięcie nie stoi w sprzeczności z art. 8 k.p. Byłby do tego obowiązany, gdyby uznał rację powódki - wówczas musiałby rozstrzygnąć czy wykonywanie przez nią prawa (dochodzenie roszczenia w przywróconym terminie) nie narusza zasad współżycia społecznego albo społeczno-gospodarczego przeznaczenia prawa.

Nadto na marginesie rozważań należy wskazać, że ocena, czy w konkretnym przypadku ma zastosowanie norma art. 8 k.p., mieści się w granicach swobodnego uznania sędziowskiego. Sfera ta w ramach postępowania kasacyjnego może podlegać kontroli tylko w przypadku szczególnie rażącego i oczywistego naruszenia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2007 r., I BP 15/06, OSNP 2008 nr 7-8, poz. 92; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 lipca 2009 r., I PK 48/09, LEX nr 529757; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2010 r., I PK 78/10, LEX nr 725005).

Nie znajdując podstaw do przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzeczono jak w sentencji. O kosztach pomocy prawnej udzielonej z urzędu rozstrzygnięto na podstawie § 15 ust. 1 pkt 2 w związku z § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. poz. 1801).

l.n